

pisal) naznanil to-le: „Dobrega počutka ne morem se hvaliti, zato se zopet ne bom mogel udeležiti seje Maticinega odbora; naposled bom vendar le primoran odpovedati se tudi temu častnemu poslu, kajti samo imé imeti, pa ne delati, tega jaz nimam rad“.

To žalibog! so bila prva znamenja, da zdravje njegovo, katero si je lani v toplicah skušal vtrditi, je zelo pešati začelo; to pa je temveč trpelo, ko je blagi rodoljub videl, kako je državna politika krenila na krivo pot, ki ne bode pomirila Avstrije, in se je vrh tega še nenadoma razpor začel v domačem taboru. V istem pismu, 28. oktobra 1872., mi je namreč pisal: „Naše stanje se slabeje dela od dne do dne; sovražniki naši v Avstriji prežijo na nas od vseh strani, zdaj pa še „mladi“ nočejo sprevideti, da delajo le unim na veselje in prid, če podkopavajo zaupanje ljudstva do starih. Denarja, denarja, denarja, pravijo, nam je treba; jaz pa mislim, da desetkrat bolj potrebujemo domačega miru!“ — Kako hudo v srce je moral boleti rajnega Zoisa nesrečni domači razpor, priznal bo vsak, ki je poznal nježnočutečega moža, kateremu je blagor domovine bil čez vse.

In slabéla mu je od dné do dné telesna moč temveč, ker ga je nadlegoval pljučni katárh in revmatizem po udih. Celo zimo, silno občutljiv za vremenske preme, ni si upal več iz hiše; opustil je zadnji čas tudi lahko cigarico, ki mu je vse žive dni najljubša zabava bila. In pešal je čedalje huje in huje, dokler ga nam ni, veliko veliko prezgodaj, v 65. letu njegove starosti, nemila smrt vzela. Previden s sv. zakramenti za umirajoče je 9. maja t. l. mirno v Gospodu zaspal. —

Sè zlatimi pismenkami ostane tudi ime Antona Zoisa zapisano v zgodovini domovine naše; kdor je storil to, kar on, živel bode v hvaležnem spominu, dokler bode naroda slovenskega kaj!

Položivši te spomenčice na gomilo prisrčnega svojega prijatelja, izrekam le še živo željo, naj „Matica slovenska“ v prihodnjem letopisu svojem sliko prinese izvoljenega svojega prvega predsednika.

Dr. Jan. Bleiweis.

Jezikoslovne stvari.

Ka-kavcem.

Za poduk in kratek čas.

Če bi hoteli vse slovenske lokalizme v književni naš jezik vpeljati, res, da ne vemo, komu bi bila podobna pisava naša. Namesti da se čedalje bolj bližamo narečju naših južnih bratov, se po tacih vsilnikih čedalje bolj ločimo od njih. Čeravno so pisalci onega **ka**, ki ga je menda g. Božidar Rajč hotel vriniti slovenski pisavi, le bele vrane, je vendar pri tem **ka** to smešno, da ga v rokopisih svojih (o tisku tukaj ne govorimo) nekteri taki rabijo, ki niti dveh vrstic ne umejo pravilno slovenski pisati. Menda si mislijo, da zdajci so že mojstri slovenščine, ako jim iz peresa skaka **ka** na papir!

Ob pravem času je tedaj, da je nedavno gosp. Št. Kociančič **ka-kavce** v „Glasu“ malo požgackal. Razloživši nekatere oblike, nad katerimi se je ranjki Hladnik nekdanj zelo hudoval, pride do **ka-kavcev** tako-le:

„Po sreči je ta gospod vže osem let pod rušo; če ne, kaj bi počenjal zdaj, kako bi se še le hudoval nad **ka-kavci**, baš-evci, barem-ovci in enakimi — Hladnik bi rekel — spakami? In res, kdo bi bil kedaj si le misliti mogel, da se bode **ka** pisalo namesti **da**! Ali ni to v resnici spaka, ki pači naš sicer lepi jezik? Pustimo baš in barem, — oboje čisto turška

beseda; menda nimamo vže dovolj tujk, starih in mlajših, v slovenščini, da moramo še ti dve med seboj gledati? Pa **ka**, iz ktereга kota je ta spaka na beli dan prilezla? In, je li v resnici prava slovenka, in ne lahinja che (beri ke) v slovenski obleki? Lah pravi: us disi, che vegnirai domàn = pravim vam, **ka** pridem jutre; naj reče, kdor količkaj estetično čuti: je li blagoglasneje **ka** pridem, ali pa **da** pridem? In s tako spako se še naš „Glas“ lepša?! Prosit! „Novice“, ako se še prav spominjam, so v neki svoji številki (škoda, da je nimam zdaj pri rokah!) temu **ka** prav pokadile, kakor mu gré, in veselilo me je prav zares, tako obsodbo tega novaka v tem poštenem časniku brati; mislil sem si: no! zdaj pa pojde tudi **ka** rakom žvižgat, in mi se tega mrčesa znebimo. Pa prazne sanje! „Narod“, „Soča“ in nazadnje še naš „Glas“*) le naprej v enomer kakajo.

Ko smo da namesti poprej navadnega **de** sprejeli, se je govorilo in pisalo tako-le: ker Bosnjaki, Srbi in Hrvatje da govorijo in pišejo; ker treba, da se mi Slovenci z drugimi južnimi Slovani, kolikor mogoče, tudi v jeziku in pisavi, ako ne popolnoma še, vsaj nekoliko zedinimo, ali vsaj bližamo, tedaj moramo da pisati, tem bolj, ker se tudi med Slovenci na več krajih da tudi v resnici govori. In da se je sprejel, naj se je Hladnik repenčil zoper to, kolikor je hotel; in da se zdaj piše od vseh, ki kaj slovenski pišejo.

Pri tem nismo še ostali. Govorilo in prigovarjalo se je, da naša sklanja prilogov na **iga**, **imu**, **im** itd. in am v množnem, in ama v dvojnem pri imenih ni prilogih, mora se opustiti in zamenjati s sklanjo na **ega**, **emu**, **em**, **om**, **oma** itd. prvič, ker ta poslednja sklanja kot pronimalna sklanja prilogov, se bolje strinja s sklanjo zaimena **i**, **jego**, **jemu** itd. kakor navadna na **i**, **iga**, **imu** itd.; vdrugič, ker se tako bolj bližamo Hrvatom in drugim Jugoslovanom, ki sklanjajo na pr.: **dobri**, **dobroga**, **dobromu** itd. še bolj pa Čehom, ki isti prilog sklanjajo **dobrého**, **dobrému** itd. In tudi to se je sploh sprejelo, tako, da so zdaj vsi se te pisave poprijeli. Rajni Hladnik je tudi tū zastonj vse svoje moči napenjal, a nič ni opravil.

V naših novejših časih se sploh vže piše dajalca, pisalci, pripovedovalci itd. namesti do zdaj navadnega dajavca, pisavci, pripovedovavci itd. Ta pisava se dá opravičiti s tem, da taka imena iz deležja dajal, pisal, pripovedoval itd. izhajajo. Zato se taki pisavi tudi nobeden ne protivi.

Ali se bo tudi z besedico **ka** taka godila? Ali je kedaj upati, da jo bodo vsi sprejeli? Tega verjeti nikakor ne morem, kakor se tudi vidi, da jej nasprotovajo vsi, katerim je za pravi napredek našega narečja v resnici mar, in ki ne posnemajo slepo vsega, kar kdor koli reče ali piše, ampak hočejo še le poprej videti, je li novica vredna, da se sprejme, ali kaj. Po „Novicah“ se neki v nekterih krajih (ali le v enem kraju?) ta nesrečni **ka** govori, in ni nič drugega, kakor ča pri tako imenovanih čakavcih.***) Ako je to res (dvomil ne bom nad tem, ker dobro vem, da se tū pa tam **k** namesti **č**, in **č** namesti **k** izgovarja), ali moramo zastran tega koj vsi se temu novaku odkrivati ter ga v splošno rabo sprejeti? Lokalizmov moramo se

*) „Glas“ **ka** ni rabil v glavnih spisih; kolikor se spominjamo, smo ga le tu in tam v dopisih pustili.

Vred. „Glas-a“.

**) Kar mi Slovani kaj ali kej rečemo, izgovarja se v Istriji večidel ča, pri drugih Hrvatih in Srbih što. Od tod izhaja, da se mi Jugoslovani delimo v kajkavce ali kekavce, v čakavce in štokavce.

ogibati, in še provincijalizmi dobivajo le težko, kakor bi Nemec rekel, svoj „Bürgerrecht“.

Dalje, ali se s tem, ko ka pišemo, ali celo govorimo, kaj bližamo drugim Slovanom? Povejte mi vi, ki ste ka z obema rokama vže objeli, v katerem slovanskem narečji nahajate kaj takega? Jaz sem vže marsikaj bral, staroslovensko, rusko, bulgarsko, srbsko, bosniško, hrvatsko, slovaško, moravsko, česko, poljsko, lužičansko, kašubsko, in v nobenem teh jezikih nisem te spake našel. Ali ste jo vi našli? Veselilo me bo, ako me v tej reči malo podučite. Ako jej pa tudi vi še sledú ne najdete, zakaj bi jo mi imeli sprejeti — edini med vsemi Slovani?!

Likajmo svoj jezik, čedimo ga, kolikor moremo, bogatimo ga; pa izruvajmo plevél in vso nesnago nepotrebnih tujk, al čudnih in nesanih lokalizmov, da nam kak drug Prešern ne zapoje zopet svojega:

Ne bodmo šalobarde itd.

Mnogovrstne novice.

* *Število ljudstva v Evropejskih mestih.* Po najnovijih popisih je v 25 največjih Evropejskih mestih sledeče število stanovnikov: London 3 milijone in 800.000, Pariz 1 milijon in 850.000, Carigrad 1 milijon 75.000, Dunaj s predmestji 900.000, Berolin 830.000, Petrograd 870.000, Liverpool 520.000, Manchester s Salfortom 500.000, Glasgov 470.000, Napulj 440.000, Moskva 400.000, Birmingham 370.000, Lion 324.000, Dublin 320.000, Madrid 318.000, Bruselj s predmestji 318.000, Marseille 312.000, Pešt-Budim 220.000, Amsterdam 280.000, Leeds 260.000, Lissabon 260.000, Varšava 250.000, Hamburg 236.000, Rim 226.000, Turin 210.000.

* *Vrh ogromne škode, ko je napravil spomladanski mraz po Slavoniji, Banatu itd.,* prikazala se je vsled preobilnega dežja rja na žitu, ktera mu žuga veliko škodo. Na Ogerskem pa je unidan v več krajih toča napravila grozno škodo.

* *Koliko ljudi je en bankir (Plaht po imenu),* ki je na Dunajski borsi unidan na kant prišel, za seboj v nesrečo potegnil, naj se naši bralci prepričajo iz sledečega imenika. Ta mož je toliko zaupanje vžival, da so mu ljudje vseh stanov denar nosili, kakor v hranilnico proti dobrim obrestim, ki jim jih je plačeval. General B. je zdaj zgubil pri njem 30.000 gold., neki oficir, ki je v vojski leta 1866. ob nogo prišel, je imel pri njem naloženo vse svoje premoženje — 1300 gold., zdaj je ob vse; neki pismonos, 70 let star, ki mu je izročil vse, kar si je prihranil — 600 gld. — zgubil je vse; neki kmet iz Wiener Neustadt-a, ki mu je v shrambo dal ves svoj denar — 10.000 gold. — pa tudi za svoje 3 sirote, katerim je varh (irof) bil, pri njemu naložil 500 gold., je zdaj popolnoma ob vse; neka perica, ki se je ravnokar imela omožiti, je zgubila 150 gold. In še drugih več je ob vse premoženje, ki so mu ga zapupali. To vam je bil krič in jok, ko so prišli ti ljudje k njegovemu doktorju po denar (Plaht sam je že zaprt) in jim je ta rekel, da ne dobijo nič! Kolikor se za zdaj vé, je veliki ta bankir dolžan ljudém okoli 3 milijone in 300.000 gold.; njegovo premoženje pa znaša komaj 14.000 gold., — po takem za goldinar upniki njegovi še pol krajcarja ne dobijo! — Kdor je pričati prigradkov, ki so na tisoče ljudi pahnili v nesrečo, pač mora preklinjati liberalno nemško êro zadnjih let, ki je hipoma toliko nadlog prinesla čez nedolžne ljudi, ki so zaupali čez noč obogatelim Dunajskim velikašem.

Naši dopisi.

Iz Celoveca 24. maja. — Brali smo, da se je v Ljubljani pod vodstvom dr. Vošnjakovim osnoval „centralni volilni odbor“, ki misli pri prihodnjih volitvah vse vajeti v svoje roke vzeti po celi Sloveniji. Domo-ljubi na Kranjskem, Štajarskem in Goriškem so že očitno razglasili, da se ne dajo komandirati temu centralnemu odboru. Tudi mi Slovenci na Koroškem naznanjamo, da se je tudi za našo deželo že osnoval centralni volilni odbor, da se je že tudi z najodličnejšimi domoljubi iz vseh dolin zastran prihodnjih volitev pogovarjal in vse potrebno že tudi pripravil. Gotovo si bomo mi le takih kandidatov izbrali, ki so pravi in preskušeni domoljubi na vse strani, in to sta g. Andrej Einšpieler in g. Ferdo Vigele. Ako so naši kandidatje tudi centralnemu odboru v Ljubljani po volji, dobro! veselilo nas bode, ako nas imenovani odbor podpira. Ako mu pa niso po godu, potem ga pa prosimo, naj nas ne draži in ne moti. Mi Koroški Slovenci imamo že od drugih strani dosti nasprotnikov, zato pričakujemo, da nas vsaj še Slovenci sami dražili, motili in razdirali ne bodo. Sloga jači — nesloga tlači!

Odbor „Trdnjava“.

Iz Trsta 24. maja. (*Čudna prikazen pri sviloprejkah.*) Kakor preteklo leto, tako tudi letos, je tukajšnja kmetijska družba izrejevanje svilnih črvov napravila. Ministerstvo kmetijstva jej je v ta namen 1000 gold. podarilo. Nakupilo se je raznega semena, nekaj iz Dinjana v Istri, nekaj iz otoka Čresa, nekaj iz Gorice in nekaj iz Egipta. Ta semena, pazno preiskana, so kazala deloma, da so brez onih „bolestnih telesec“, deloma pa, da so oskrunjena ž njimi; ločena so tedaj bila. — Izreja se je začela 7. dne aprila. Nekaj dni je bilo vreme prav ugodno; al kmalu se je bilo jako pokvarilo; le s tem smo obvarovali črviče pogina, da smo peči noč in dan kurili in vedno enako gorkoto v sobah imeli. Perje nam sta toča in hud mraz nekoliko poško-dovala; vendar je izid bil prav srečen; zapredli so se prav lepo, in bolezen se ni prikazala pri nobenih, ne pri teh, ki so bili iz zdravega, ne pri unih, ki so bili iz bolnega semena, marveč so se tisti, ki so imeli „telesca“ še najboljše obnesli. Jako čudna prikazen je to! Zdaj se ne vé, ali so „telesca“ prav za prav bolezen ali kaj? — Obiskovali so to šolo ob četrtkih, učenci okolice Tržaške, učenci gimnazije in realk ter se udeleževali praktičnega in teoretičnega nauka. Naši kmetje in gospôda so tudi radi zahajali v to šolo. Odločila je zdaj kmetijska družba iz 30 funtov kokonov napraviti semena in ga za prihodnjo spomlad razdeliti med kmete, da tako sopet pridejo do dobrega semena, in da se sviloreja zopet oživi, kakor v prejšnjih časih. Drugi pa, ki hočejo kupiti kokonov, da napravijo iz njih semena, dobijo jih funt po 5 gold. — Tudi za povzdigo živinske reje je tukajšnja kmetijska družba kupila 4 bike jako mlečnega plemena, in jih je v okolico med kmeti razdelila. To bode sčasoma ubogim kmetom pomagalo do boljšega plemena.

Iz Kostanjevice. — 27. aprila na večer je nekega fantiča na Koprivniku popadel stekli pes. Fantiču je drugi dan tukajšnji župan, ob enem tudi ranocelnik, steklino v ranah zažigal. Pred kakimi 3 tedni pa se je klatil že zopet drugi stekli pes in sicer po nasprotni strani Krke. Ogrizel je pri neki hiši najpopred domačega psa, potem pa tudi mlado lepo prasè, na to pa še sosedovega psa. Kam se je potem zavil in koliko psov in druge živali oklal, se še ne vé. Čez nekoliko dni pa prične prase po hlevu silno divjati. Gospodinja mu odpre, prase pa, okrog gobca vse penasto, kakor blisk krog hiše švigne, pade s prvimi nogami na kolena in